

Uluslararası eğitim sektörü ve Türkiye'nin durumu

25 Aralık 2010

Prof. Dr. Fevzi YILMAZ / Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Öğretim Üyesi

1. Giriş

Küreselleşme denince en çok akla gelen; çokuluslu şirketler (dışa açık sınır aşan firmalar), şaşırtan multimedya (uzaklığı yok eden teknolojiler) ve yabancı öğrenci-öğretim elemanı yoğun üniversitelerdir. Akademik küreselleşme, modern üniversitelerin içine sızmıştır. Bugün üniversiteler, öğrenciler ve öğretim üyeleri için küresel pazar olmuştur. Akademik küreselleşmede yabancı üniversitelerle işbirliği bir ayak ise, diğeri daha uzun süreli ziyaretçi profesör istihdamıdır (sabbatical). Üçüncü ayak ise olabildiğince fazla yabancı öğrenciyi üniversiteye kaydetmektir (Bu öğrenciler genellikle tam ücret öderler).

Üniversiteler bilgi ekonomisinin motorudur. Bu gerçek herkesin (hükümet, şirket, öğrenci gibi) ona yatırım yapması için istek doğurur. Dışa açılmayı başaran üniversiteler buldukları ülkeye kaynak sağlarlar. Ayrıca teknolojinin gelişmesi, ilişkilerin iyileşmesi, bilginin yayılması ve insan yaşam kalitesinin de artmasını sağlarlar. Üniversitelerimizin dış bağlantılarının artması, kısaca küreselleşmeleri teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.

2. Üniversitelerin toplam öğrencilerinde yabancı oranları

Üniversitelerin küreselleşmesini (yabancı öğrenci ilgisini) çok sayıda faktör etkiler. Hiç beklenmediği halde Yeni Zelanda yabancı öğrencilerin en çok tercih ettiği ülke olmuştur. Bu ülkede üniversite öğrencilerinin 1/3'ü yabancıdır. Avustralya için bu, 1/5'tir (öğrencilerin %20'si yabancı). Bu, daha düşük oranlarda İsviçre (%18), İngiltere (%16), Almanya (%11), Fransa (%11) ve Hollanda (%4) tarafından takip edilir (OECD ortalaması %7'dir). ABD' de üniversite öğrencilerinin %4'ü aşkın kısmı yabancıdır. Bu oran yanıltıcı olabilir. ABD'nin üniversite eğitimi alan genç nüfusu (~15 milyon) çok yüksektir. Türkiye üniversitelerinde toplam öğrenci sayısı 2 milyon 876 bindir (yüksek lisansla birlikte) ve yabancı öğrenci oranı %1'in altındadır.

YÖK kayıtlarına göre, bugün kendi ülkesi dışında okuyan üniversite öğrenci sayısı 1.6 milyondur. Toplam uluslararası (yabancı) öğrenci sayısının ise 3 milyona yakın olduğu söylenebilir. Hacettepe Üniversitesi'nde yapılan bir çalışmaya göre, 15 yıl

sonra (2025) bu rakamın 5 milyon olacağı düşünülmektedir. Yurt dışına en fazla öğrenci gönderen ülke Çin'dir. Bunu, Kore, Hindistan ve Yunanistan takip eder. Türkiye 8. sıradadır.

3.Yabancı öğrencilerin ülke tercihleri

Ülkelerin yabancı öğrenci payları ve bundan doğan gelirleri (Sabah, 19 Ekim 2010)

Ülke Yabancı öğrenci (Bin kişi) Gelir (milyar \$)

ABD 672 17.8-20

İngiltere 416 6.1

Fransa 266 4.3

Almanya 239 3.9

Avustralya 127 1.6

Kanada 124 1.4

Türkiye (farklı kaynaklar) ~17-20 ~0.15-0.20

2009 yılında yabancı öğrencilerin % 20'sini aşkın gurubu yükseköğretim için ABD 'yi tercih etmiştir. 2009-10 öğretim yılında 672.000 yabancı üniversite öğrencisi (öğretim+İngilizce kursu için) ABD'de bulunmaktadır. Bu, aynı yıl için İngiltere'de 416.000'dir (Kıta Avrupa'sından 112 bin öğrenci İngiltere'de okumaktadır). Bunları, Almanya, Fransa, Avustralya ve Kanada izlemektedir. YÖK Başkanı Prof. Dr. Yusuf Ziya Özcan'a göre 17.000'e yakın yabancı öğrenci ülkemizde öğretim görmektedir. Buna karşın, yurt dışındaki üniversitelerde okuyan Türk öğrenci sayısı 44.204'tür. 16.656 yabancı öğrenciyi üniversitemizde okuturken, yaklaşık bu rakamın 3 katı kadar (44.204) öğrencimiz ise yurt dışında okumaktadır.

Birçok üniversite farklı stratejilerle yabancı öğrenci sayısını artırma çabası içindedir. Amerikan üniversiteleri İngiliz öğrencilerini kapmak için yeni bir kampanya başlatmıştır. Bunlardan biri 20 bin euro civarında olan cömert burs teklifleridir. Resmi rakamlara göre özellikle yaz sömestr eğitimi için 8.700 civarında İngiliz öğrenci 2010 yılında Amerika'ya gitmiştir. Bunun 2011'de de devam edeceği düşünülmektedir

Üniversiteler arası rekabette ana unsur; prestij, en iyi öğrenciyi ve en iyi öğretim üyesini kapmadır. Rekabet her şeyde geçerlidir ve şaşırtıcıdır. Örneğin Texas A-M Üniversitesi'nde öğrenciler için 13 m'lik tırmanma duvarı vardır. Baylor Üniversitesi Texas A-M'i geçme adına 12 m'lik tırmanma duvarını 15 m'ye yükseltmiştir. Houston Üniversitesi 16 m'lik tırmanma duvarı yapmıştır. Standard and Poor's üniversitelerdeki büyüme ve bina yarışını silahlanma yarışına benzetmiştir. Yarışın diğer yarısı, biyoloji-mühendislik, biyoteknoloji ve nanoteknoloji gibi yeni bilim ve araştırma alanlarındadır. Kültürel yaşam yatırımları (müzik gibi) diğer üstünlük göstergesidir. Günümüzde üniversiteler piyasaya yönelimlidir ve değişen taleplere çok

hızlı karşılık vermektedir. Üniversitelerde devlet kontrolü, desteği ile birlikte giderek azalmaktadır. Örneğin ABD Virginia Üniversitesi'nde 1985'te %28 olan devlet desteği 2004'te %8'e düşmüştür. Bu düşük devlet desteği, çok etkin olan üniversite-çevre (endüstri) ilişkisi ve öğrenci (ulusal ve yabancı) harçları ile dengelenmiştir.

4.Ekonomik boyut

Türkiye'de bugün kayıtlı ve potansiyel yabancı öğrenci sayısı yaklaşık 20.000'dir. Bunun bir zaman dilimi içinde 100.000 olacağı beklenmektedir. Aynı nüfus büyüklüğüne sahip İngiltere'de bu rakam 400.000'nin üzerinde olduğuna göre beklenti gerçekçidir. Türkiye'nin komşu ülkelere dönük sıfır problem politikası ve vizelerin kalkması öğrenci çekiciliğini arttırmıştır. Diğer yandan, YÖK'ün yurt dışında yaşayan öğrenciler için sınavları (YÖS ve YÇÖ) kaldırılması diğer olumlu gelişmedir. Ülkemizde üniversite ve dil öğrenimi alan yaklaşık 20.000 yabancı öğrencinin ulusal ekonomimize katkısı 150-200 milyon ABD Doları/yıl mertebesinde ve oldukça düşüktür. Sebeplerden biri burslu öğrencilerin çokluğu, ikincisi harçların düşük olmasıdır. Üçüncüsü ise Türkiye'de yaşam giderlerinin az olmasıdır. Ülkemizde yeni üniversitelerimizle artık kapasite doğmaktadır ve yabancı öğrenci sayısı artabilecektir. Bunun için yukarıda verilen küresel stratejiler yanında ulusal stratejiler de geliştirilmelidir. Bugün itibariyle yurt dışı üniversite öğrenci pastasından aldığımız pay parasal olarak binde 5 mertebesinde ve çok düşüktür. Ulusal ekonomiye zamana bağlı olarak ve katlanarak güç verebilecek olan bu sektör desteklenmelidir. Yabancı öğrenci girişi ile sağlanan parasal girdi turizm gelirlerinden daha etkindir (öğrenci yakınlarının ziyareti gibi), kalıcıdır ve uzun vadeye yayılmış kültürel boyutu da kapsar. Türkiye'de öğretim almış yabancı kişiler bağlarını koparmazlar ve ülkeler arası ticaretin artmasına somut katkı yaparlar.

5.Sonuç

Yurt dışından öğrenci kabul eden üniversiteler (devlet ve vakıf) ve sektör paydaşları (Yurtdışı eğitim danışmanlığı ve fuar şirketleri) desteklenmelidir. Bu yolla, üniversitelerimiz rekabete açılır ve küresel ligde öne tırmanırlar. Doğal olarak, kalite yükselir, ülkemiz tanınırlığı artar ve ekonomimiz güçlenir.

Ülkemize yabancı öğrenci girişinin artması için aşağıda verilen destek unsurları önerilebilir:

- Üniversitelerde yabancı öğrenci ofisleri kurma desteği.
- Yurt dışı fuar katılım ve seyahat desteği (TÜBİTAK ve KOSGEB sanayi şirketlerine bunu sağlamaktadır).
- Üniversite yurt dışı tanıtım enstrümanları (yabancı dilde broşür, katalog ve web platformu gibi) desteği

YÖK ve MEB konuyu ele alan yönerge çıkartabilir ve bu çok sıcak konu için adımlar atılabilir. Başbakanlık, Turizm ve Kültür Bakanlığı fonları da yukarıda verilen amaç için kullanılabilir.